

Franckesche Stiftungen zu Halle

**Joh. Andr. Qvenstedii, SS. Theol. D. & Prof. Publ. Ordin. in
Acad. Witteberg, Ethica Pastorum, & Instructio Cathedralis,
sive Monita, Omnibus ac ...**

Quenstedt, Johann Andreas

Wittebergæ, 1708

VD18 13565508

C. Longê parcior sit in dictis Ethnicorum Philosophorum, aut Poëtarum &
profanis Historiis allegandis.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-213082](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-213082)

rendi. Facile enim in his hallucinantur Con-
cionatores, & sic aniculis & pueris, rythmos il-
los & cantilenas melius tenentibus, turpiter se-
dant. Suntque ejusmodi rythmi (monente
Dn. D. Oleario Orat. Eccles. pag. 83.) non nisi sub
finem alicujus partis Orationis sacre, loco re-
petitionis adhibendi, ne auditori vel nauseam
vel suspensionem creent, quasi hæc aliàs nota,
soli tempore terendi gratiâ proferantur.

C.

Longè parcior sit in dictis Ethnicorum
Philosophorum, aut Poëtarum & profa-
nis Historiis allegandis.

Εἰρηνης.

Quando quæritur, an in Orationibus sacris
seu Concionibus, Ethnicorum sapientum
scripta, dictaque sint citanda non omnibus ea-
dem mens est; Quidam enim (quos inter *Ame-
sius* de Conscient. Lib. IV. cap. 26. quæst. 4.) sta-
tuunt; In Concionibus ordinariis apud audi-
tores, rerum harum imperitos, qui divinam
Scripturæ autoritatem agnoscunt, abstinend-
um esse planè ab istiusmodi allegationibus
1. Quia non sunt medium aptum ad fidem &
vitam

vitam spiritualem generandam, alendam & conservandam. 2. Quia neque Moses, qui doctus fuit in omni sapientiâ Egyptiorum, Auctor. VII. v. 22. neque Christus, in quo erant omnes sapientiæ & cognitionis thesauri, Col. II. v. 3. tale quidpiam unquam attulerunt. 3. Quia fit injuria Christo, quasi ille solus non esset audiendus. 4. Injuria fit Scripturæ, quasi per se non sufficeret ad Ecclesiæ ædificationem. 5. Quia scandalum hac ratione infertur Ecclesiæ, dum promiscuè audit Ethnicorum testimonia cum oraculis Dei misceri, quasi similis essent auctoritatis. 6. Quia occultanda est humana sapientia in Evangelii prædicatione, I. Corinth. II. v. 1. & 4. 7. Quia Spiritus demonstrationi & prædicationis efficaciam adversatur. Alii distinguunt inter *doctrinam fidei* & *Morum*, & dicunt, quod in doctrinâ fidei solius Sacræ Scripturæ auctoritatem adhibere debeat Episcopus, non secularium literarum peritiam ostentare. Quando verò moralia seu morum præcepta tractentur, præter dicta & exempla Biblica, etiam gnomas & dicta Philosophorum v. g. Plutarchi, Senecæ, Epicteti, Plinii, Livii, aliorumque talium & exempla profana ex suggestu recitare interdum, non esse veritum. Ita tamen, ut dicta & exempla Scripturæ præ-
mir-

mitrantur, profana velut ex abundanti subjun-
gantur, atque ut hæc ancillentur veritati, non
ut dominantur, aut pro oraculis habeantur. Fe-
cerunt id quidem Apostoli ipsi & antiqui Pa-
tres, sed fecerunt illud modicè & parcâ manu.
Apostolus Paulus, *Literarum secularium peri-
rissimus, atque in Poëtarum scriptis versatissimus*,
Meursio Exerc. Crit. part. I. pag. 214. agens cau-
sam Christi contra Infideles, *tres tantum ver-
sus* ex Gentilibus Poetis, suppressis tamen ipso-
rum nominibus, adduxit, & sacris suis oratio-
nibus & descriptionibus inseruit; Hemistichium
Poëtæ *Arati*, quod est in proœmio τῶν Φαινο-
μένων; τὸ γὰρ καὶ Ἰσομήδης, ipsius enim genus su-
mus, apud Athenienses in Areopago disputans
in testimonium advocavit, Actor. XVII. 28. Se-
narium jambicum *Menandri*; Φθίρον ἢ ἡ
χρηστὴ οὐκ ἔστι κακὰ, *corrumpunt bonos mores*
colloquia prava, adhibuit, agens de vitandis col-
loquiis cum atheis & incredulis, resurrectio-
nem negantibus, 1. Cor. XV. 33. (de quo versu
scribit *Tertullianus* lib. I. ad uxorem, cap. 8. quod
sit à *Paulo sanctificatus*,) & hexametro *Epimeni-
dis* Poëtæ (quem vir ἱερόπνευστος juxta veterem
communem Cretensium, non autem juxta su-
am ipsius opinionem *Prophetam* appellat.)
καὶ τὰς αἰεὶ ψεύσας, κακὰ ἡμέρα, γαστέρες ἀγῶν
Cre-

Cretenses semper mendaces, mala bestiae, ventres pigri, usus est scribens ad Titum cap. I. 12. Qui versus ex libro, quem *ὁ ἱερογῶν*, sive de *Oraculis* inscripsit ille Cretensium Vates, desumptus creditur. Et licet res fuerit Gentium, Doctori cum illis, apud quos Gentilium libri in magno erant pretio, imò qui ex Paganismo adhuc erant ad Christum convertendi, nihilominus tamen docet, Concionatori licitum esse, ut ea, quæ ab Ethnicis Philosophis benè tradita sunt, ab illis, tanquam injustis possessoribus repetat, & in usum suum transferat, quâ de re eleganter disserit *Augustinus* Lib. II. de doctrinâ Christi, cap. XL. inquit; *Philosophi, qui vocantur, si quâ fortè vera & fidei nostræ accommoda dixerunt, maxime Platonici, non solum formidanda non sunt, sed & ab eis etiam, tanquam injustis possessoribus, in usum nostrum vendicanda.* Videantur ibi reliqua, quibus docet, laudandum esse Tractatorem, qui spoliare sciat Ægyptios vestibibus, auro, argento, atque ad structuram & ornatum tabernaculi sancti ea conferre, quibus illi ad luxum & fastum, nec non ad Profana falsorum Deorum facienda indignè abusi sunt. *Hieronymus* quoque in Epistolâ ad Magnum Tom. III. fol. 149. ex suprâ allegatis locis colligit, licere Christianis Scriptoribus uti

testi-

testimoniis profanorum authorum, sed moderate. Si Patrum scripta evolvantur, sapissimè citata invenimus cùm dicta, tùm exempla Philosophica. Legantur Institutiones Lactantii, Libri Augustini de Civitate Dei, Libri IV. Damasceni de Orthod. fide &c. Quod autem Apostolis & priscis Ecclesiæ Doctoribus usitatum & frequens fuit, id absolutè illicitum esse non poterit. Nō desunt quidem, præsertim in Papatu, qui consarcinatis Gentilium Philosophorum aut Poëtarum sententiis, Conciones suas pomposas reddere tentant, qui meritò sunt reprehendendi, *cum suggestus non sit locus explicandi Philosophiam, sed Scripturam S. Nec mirum, si Veterum quidam Patrum in Philosophicis rebus multi fuere, quia confutanda tunc vana erat Philosophia, quæ occasio jam non est, quare illis in præsentia parcè utendum erit, ut rectè monet Car. Regius Orat. Christ. Lib. III. cap. 12. in fine. Aspergi itaque potest Evangelii prædicatio eruditione profanæ literaturæ, seu dictis aliquibus acutis & nervosis Gentilium Philosophorum, sed rarius, parcè & sobriè id fiat. Adhibendus in illarum sententiarum citatione modus, monente Meisnero Schol. Babyl. part. 3. th. 17. ne loco dictorum Biblicorum allegentur meri versus Poëtarum & sententiæ Oratorum. Tunc enim*

enim militat illud *Hieronymi*: Quid cum *Psalterio* *Horatius*, cum *Evangelistis* *Maro*, cum *Apostolis* *Cicero*? Historia quoque profana, præsertim notiores etiam interdum narranda, in lingvâ tamen paternâ, populoque notâ, sed brevius & multò parcius. Nec probationis nec illustrationis aut exornationis gratiâ admiscenda sunt Gentilium dicta & facta, sed potius pudoris incutiendi causâ, & per argumentationem à minori ad majus. Ut scil. à Gentilibus quoque ad virtutes excitentur, qui Christianum nomen jactant, & à vitiis abstrahantur, ne ab illis confundantur & pudefiant. Facit proinde talis allegatio ad *edificationem*, dum animi magis percelluntur, præfracti magis confunduntur, si audiant etiam Gentiles ex naturæ lumine jamdudum taxasse & damnasse illa vitia, quibus multi inter Christianos hoc tempore sunt dediti. Sic *Hieronymus* Tom. I. Epist. 3. ad *Heliodorum*, commemoratis Gentilium Romanorum virtutibus subjicit; se illa adducere in *su-gillationem* Christianorum; *si non præstet fides, quod exhibuit infidelitas*. Et Epist. 25. ad *Paulam*; *Erubescere, inquit, Ethnica comparatione superaris. Melior Diaboli ancilla, quàm mea est*. Huc pertinent verba Apostoli I. Cor. VI. 5. & cap. XV. 34. *οὐκ ἐν γογγύῳ ἢ ᾀσῳ ἢ ᾠδῇ, ἀδ pudorem*

rem

rem vestrum dico, Luth. Euch zur Schande muß ich das sagen. Inprimis ad Epicuræos, Verbum Dei spernentes convincendos, talia proferenda sunt. In summâ omnia hic dirigantur ad ædificationem Ecclesiæ, ratioque loci, temporis & auditorum diligenter attendatur, & non nisi certis adhibitis admonitionibus ac circumspectè Ethnicorum γῶμαι proferantur. Sanè Spiritus S. oracula & vehementius percellunt, sanctiusque afficiunt animos hominum, quàm ullæ Philosophorum, Oratorum aut Poëtarum Gentilium sententiæ. Medicorum scito ovum unicum plus præbet alimenti, quàm olla brassicæ referta; Ita unica Scripturæ sententiola plus habet succi, quàm mille Aristotelis, Tullii, Demosthenis testimonia. Regneri itaque instar Dominæ in Concionibus S. Scriptura, serviat instar ancillæ omnis profana literatura. Consule *Wilh. Zepperum*, qui tract. de arte habendi Conciones S. lib. II. cap. 6. pag. 100. seq. ostendit, quomodo & quatenus Ethnica queant produci. Confer in eandem rem *D. Kessleri* Theol. Casuum Conscient. cap. 22. & Nicol. Rebhan Concionat. cap. IX. monit. 28.